

SHUKUR XOLMIRZAYEV IJODINING YOSHLAR MA'NAVIYATINI YUKSALTIRISHDAGI O'RNI VA AHAMIYATI

Panjiyeva Muxlisa Sayfulla qizi

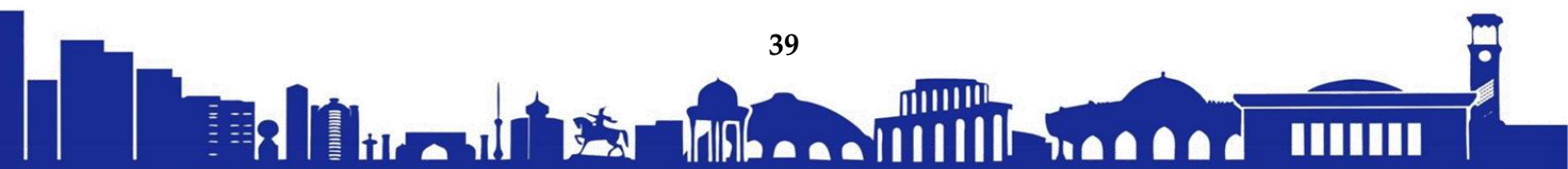
Termiz davlat universiteti Fizika-matematika fakulteti

Matematika ta'lim yo'nalishi 1-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston xalq yozuvchisi, Hamza nomidagi Davlat mukofoti hamda "Mehnat shuhrati" ordeni sohibi **Shukur Xolmirzayev** ijodining yosh avlod ma'naviy olamini shakllantirishdagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Adib asarlaridagi milliy xarakter, qahramonlar ruhiyatidagi o'zgarishlar hamda insoniy fazilatlar yosh kitobxonlar tarbiyasida muhim omil ekani yoritib berilgan. Shuningdek, nizom talablariga muvofiq, Shukur Xolmirzayev hayoti va ijodini o'rganish hamda targ'ib etish orqali talaba-yoshlarda adabiyot va kitobxonlikka bo'lgan qiziqishni oshirish masalalari tadqiq etilgan. Maqola davomida yozuvchi asarlaridagi badiiy tasvirlarning bugungi kun yoshlari ma'naviyatiga ta'siri xususida ilmiy-nazariy xulosalar bayon etiladi.

Kalit so'zlar: Shukur Xolmirzayev hayoti va ijodi, davlat mukofoti, orden, ma'naviyat, milliy xarakter, insoniy fazilatlar, badiiy asarlar, hikoyalarning yoshlar tarbiyasidagi o'rni, ilmiy-nazariy xulosalar.

O'zbek adabiyoti taraqqiyotida xalq yozuvchisi **Shukur Xolmirzayev** ijodi alohida o'rin tutadi. O'zbek adabiyotining o'tkir va mard ovozlardan biri bo'lgan adib 1940-yil 24-martda Surxondaryo viloyatining Boysun tumanida oddiy mehnatkash oilasida dunyoga kelgan. Uning bolaligi urushdan keyingi og'ir, ammo tabiat bilan hamnafas o'tgan yillarga to'g'ri keladi. Boysunning purviqor tog'lari, sirlarga boy daralari va u yerda yashovchi so'zi keskir, irodasi baquvvat insonlar yosh Shukurning xotirasida

o'chmas iz qoldiradi. Aynan mana shu muhit keyinchalik yozuvchining butun ijodiy olamini belgilab bergan **"Boysun dunyosi"**-ning shakllanishiga asos bo'ladi.

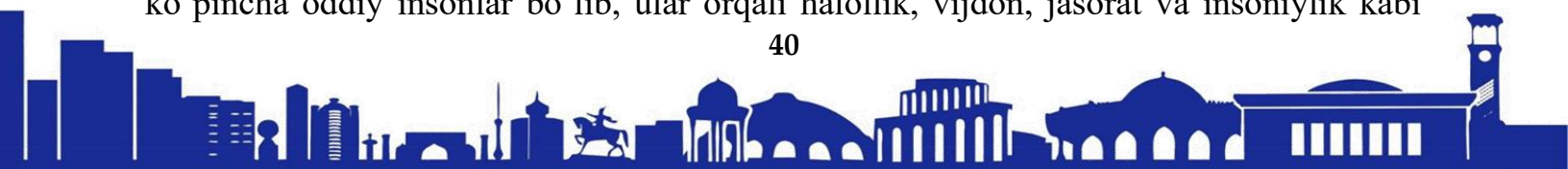
1957-yilda o'rta maktabni tamomlagan Shukur Xolmirzayev poytaxtga kelib, Toshkent davlat universiteti (hozirgi O'zbekiston milliy universiteti) filologiya fakultetining jurnalistika bo'limiga o'qishga kiradi. Bu davr adib hayotida muhim bosqich bo'lib, u nafaqat adabiyot nazariyasini o'rganadi, balki ijodiy faoliyatini ham boshlaydi. 1958-yildan boshlab uning ilk hikoya va ocherklari matbuotda e'lon qilina boshlaydi. Talabalik yillari yozuvchi uchun hayotni chuqur kuzatish, insonlar ruhiyatini o'rganish hamda badiiy tafakkurni shakllantirish maktabi bo'ladi.

Ayniqsa, 1960-yillarda chop etilgan **"Oq otli"** hamda **"O'n sakkizga kirmagan kim bor?"** qissalari o'sha davr yoshlarining romantik orzu-intilishlari, hayotga bo'lgan qarashlari va ruhiy izlanishlarini mahorat bilan aks ettirgan asarlar sifatida e'tirof etilgan.

Oliy ma'lumotni olgach, Shukur Xolmirzayev **"Yosh gvardiya"**, **"G'afur G'ulom"** nashriyotlari hamda **"Sharq yulduzi"** jurnali kabi nufuzli adabiy muassasalarda faoliyat olib boradi. Biroq u qaysi lavozimda ishlamasin, yozuvchilik uning asosiy hayotiy maqsadi va qalb ishi bo'lib qoladi. Adib o'zini hech qachon "kabinet yozuvchisi" deb hisoblamagan. U doimo xalq orasida bo'lishga, hayot haqiqatini bevosita kuzatishga intilgan ijodkor edi.

Yozuvchining butun ijodiy faoliyati bitta muhim tamoyilga — **haqiqatni boricha tasvirlashga** asoslangan. Aynan shu tamoyil Shukur Xolmirzayevni sho'ro davrining silliqilgan, bo'yalgan tasvirlaridan uzoqlashtirib, o'zbek nasriga realizm ruhini olib kirgan ijodkor sifatida tanitdi. Uning asarlarida inson ruhiyati, hayotiy ziddiyatlar va jamiyatdagi muammolar haqqoniy tasvirlanadi. Shu jihatdan adib nafaqat yirik yozuvchi, balki o'z xalqining ma'naviy yetakchilaridan biri sifatida ham tanilgan. U **O'zbekiston xalq yozuvchisi** unvoniga sazovor bo'lgan hamda **Hamza nomidagi Davlat mukofoti** bilan taqdirlangan.

Shukur Xolmirzayev asarlarining yana bir muhim jihati shundaki, ularda milliy xarakter va insoniy fazilatlar chuqur badiiy talqin qilinadi. Yozuvchi qahramonlari ko'pincha oddiy insonlar bo'lib, ular orqali halollik, vijdon, jasorat va insoniylik kabi

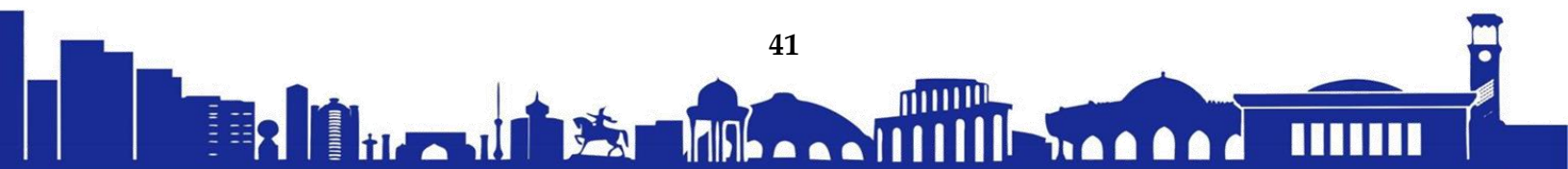
muhim ma'naviy qadriyatlar yoritiladi. Bu jihat ayniqsa yosh kitobxonlar uchun katta tarbiyaviy ahamiyat kasb etadi.

Adib qahramonlari hayotiy sinovlar jarayonida o'z ichki dunyosi bilan kurashadi va aynan shu jarayon yosh avlodni chuqur mushohada qilishga undaydi. Yozuvchi asarlarida tabiat tasviri ham muhim o'rin tutadi. Ayniqsa Boysun tabiati, tog'lar, qishloq hayoti hamda oddiy odamlarning ruhiy olami yozuvchining ko'plab hikoya va qissalarida o'z aksini topgan. Bu tasvirlar orqali o'quvchi nafaqat voqealarni kuzatadi, balki xalqning turmush tarzi, qadriyatlari va ruhiy dunyosini ham his etadi. Natijada yosh kitobxonlarda milliy o'zlikni anglash, o'z xalqining madaniy merosiga hurmat bilan qarash kabi fazilatlar shakllanadi.

Shukur Xolmirzayev ijodini o'rganish va targ'ib etish bugungi kunda ham muhim ahamiyatga ega. Talaba-yoshlar orasida yozuvchi asarlarini o'qish va tahlil qilish orqali kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish mumkin. Adabiy kechalar, ilmiy konferensiyalar va kitobxonlik tadbirlari orqali adib merosini targ'ib qilish yoshlarning adabiyotga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda ularning ma'naviy kamolotiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

2005-yil 29-sentabrda Shukur Xolmirzayev hayotdan ko'z yumdi. Biroq u yaratgan beshta yirik roman, o'nlab qissalar va yuzlab hikoyalar o'zbek adabiyotining bebaho ma'naviy xazinasiga aylandi. Yozuvchining hayoti va ijodi o'z o'lkasini sevis, xalq hayotini haqqoniy tasvirlash hamda insoniy qadriyatlarni ulug'lashga bag'ishlangan chinakam ijodiy jasorat namunasi sifatida qadrlanadi.

Xulosa qilib aytganda, Shukur Xolmirzayev ijodi yosh avlodning ma'naviy olamini boyitishda katta ahamiyatga ega. Uning hikoya, qissa va romanlarida inson ruhiyati, hayotiy haqiqat va milliy qadriyatlar chuqur tasvirlangan. Qahramonlarning hayotiy sinovlari, ularning jasorati va halolligi yosh kitobxonlarga hayotiy saboq beradi, mustaqil fikrlashga va o'z qarorlarini ongli ravishda qabul qilishga undaydi. Yozuvchining asarlarida milliy ruh, tabiat manzaralari hamda insoniy fazilatlar aks etadi. Bu esa yoshlarni o'z xalqining madaniy merosiga hurmat, Vatanga muhabbat va insoniy qadriyatlarga sadoqat ruhida tarbiyalaydi. Shu bois Shukur Xolmirzayev ijodi bugungi

kun yoshlari uchun nafaqat o‘zbek adabiyotining muhim badiiy merosi, balki **ma’naviy yo‘l-yo‘riq** sifatida ham katta ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. [8-sinf adabiyot darsligi](#) (2019-yildagi nashrlar).
2. [Kh-davron.uz](#): Shukur Xolmirzayevning adabiyot va ijod haqidagi qarashlari.
3. [Cyberleninka ilmiy bazasi](#): Shukur Xolmirzayev ijodida detalning badiiy-funksional o‘rni
4. [ZiyoNET kutubxonasi](#): Shukur Xolmirzayev ijodi bo‘yicha materiallar
5. [Abdulla Qodiriy nomidagi Jizzax davlat pedagogika universiteti](#) tadqiqotlari: Shukur Xolmirzayev hikoyalari va unda folklorizmlar tasnifi (B.Sarimsoqov, I.Yormatov, L.Sharipova tasnifi bo‘yicha)
6. Shukur Xolmirzayev. Tanlangan asarlar (1-jild). - Toshkent, 1983.
7. Shukur Xolmirzayev. “O‘n sakkizga kirmagan kim bor”. - Toshkent, 2013.
8. Shukur Xolmirzayev. “Arosat”.
9. Shukur Xolmirzayev. “O‘zbeklar”, “Ot egasi” hikoyalari (audiokitoblar).